

Metoderapport

Av journalist Einar Lindbæk ved Fiskarens avdelingskontor i Ålesund.

Tittel på prosjektarbeidet:

Stim av kvoter.

Prosjektet er publisert i en serie på fem artikler i Fiskaren i desember 2003.

Fiskaren,
Bontelabo 2,
5003 Bergen.
Tlf. 55213300.

Avdelingskontoret i Ålesund:

Fiskaren,
Einar Lindbæk,
Postboks 1039,
6001 Ålesund.
Tlf. 70156545 / 93256323.

Redgjørelse for arbeidet:

I forbindelse med myndighetenes nasjonale lukking av allemannsretten i kystflåtens fiske etter norsk vårgytende sild (NVG-sild) i september 2001, fulgte det med regler og forskrifter som åpnet for knoppskyting av sildekvoter. Blant annet fikk personer som hadde sluttet i fiske og solgt sine båter en bestemt periode, tilbud om nye kvoter helt uventet tilsendt i posten.

Lukkingen skulle begrense fisket, men i stedet førte den til en mulig fordobling av antall kystnotbåter i sildefisket i løpet av en overgangsperiode.

Det ble samtidig ikke tilført ekstra sildekvote til den utvidene gruppen. I stedet ble det en desperat jakt etter gamle båter for å aktivisere de såkalte "knoppskytingskvotene". Slik oppstod en "Stim av kvoter".

I prosjektet ville jeg både finne eksempler på ekstreme utslag av myndighetenes reguleringsforskrifter og se på hvilken utvikling dette medførte både for enkeltredere og flåtegruppe som helhet. I tillegg ville jeg finne ut hva målet var med forskiftene og få svar på hvor fornøyd eller misfornøyd myndighetene var med sin egen prosess. Om det reelt var slik vi antok, ville jeg undersøke om myndighetene ville rydde opp i problemene.

Bakgrunnen er at jeg har fulgt konsekvensene av forskriftene i en rekke sporadiske nyhetsreportasjer siden forskiftene kom. Det var gjennom dette arbeidet gjentatte ganger reist kritikk av våre intervjuobjekt mot den innførte ordningen. Samtidig har myndighetene hele tiden unnveket å ta ansvar og svare på kritikken.

Problemstillingen ble ikke endret underveis i arbeidet. Hovenmålet med å belyse forskiftene gjennom enkelte knoppskytingstilfeller stod fast. Utfordring var både å følge og forstå den omsetning av fartøy som hadde funnet sted og om hvor mange knoppskytingskvoter enkelttilfellene hadde ført til. Selv de som stod midt i det og var berørt av knoppskytingskvotenes masseutbredelse, greide ikke å forklare hva som hadde skjedd og hvor mange ekstra kvoter som var blitt dratt opp av hatten.

Forarbeidet var delvis det daglige nyhetsarbeidet om emnet og delvis samtaler med kilder som i all hovedsak var blant taperne: de tradisjonelle sildnotfiskerne på kysten som valgte å gjøre som vanlig, fiske sin ene sildekvote, mens andre valgte å posisjonere seg inn mot flere kvoter til sine båter. Ut fra problemstillingen, var det enklest å bruke de som følte seg snytt av forskiftene som kilder først. De hadde alt å tjene på åpenheten, mens andre håpet at forskiftene skulle virke uten at det ble satt fokus på resultatene av dem.

For å komme til kjernen var det viktig å få tips om mulige rederi som hadde skaffet seg knoppskytingskvoter og mulige fartøy som hadde ført til knoppskytingskvoter. Jeg hentet ut en rekke tips fra tre-fire ulike kilder og ble sittende med 15-20 aktuelle båter og rederi som jeg ville undersøke nærmere. Ut fra dette arbeidet silte seg ut noen få fartøy og rederi som jeg analyserte nærmere.

Jeg valgte tilfeller som virket å være spesielle, men utelukker på ingen måte at det er andre tilfeller som kunne ha vist seg å være mer spesielle. De har jeg i tilfelle ikke oppdaget i grovsorteringen eller fått tips om fra mine ulike kilder.

Det var om lag 350 fartøy i kystnotgruppa før lukkingen ble gjennomført. I dag kan ingen svare på hvor mange mulige fartøy som har rettigheter i denne gruppa, men er grunn til å tro at tallet er mellom 600 og 700. Fiskeridirektoratet har langt på vei gått god for dette antallet. Den reelle virkningen av lukkingen og forskiftene vil først gi seg utslag i NVG-sildefisket i år.

Andre kilder som ble brukt var Fiskeridirektoratet, Fiskeridepartementet, Brønnøysundregistrene og vårt eget klipparkiv. De som hadde kjøpt og solgt aktuelle båter, rederi som hadde skaffet seg knoppskytingskvoter og andre berørte næringsaktører var også blant mine kilder.

Fiskeridirektoratet hadde lagd forskiftene som var godkjent av Fiskeridepartementet. Ingen ville påta seg ansvaret med å være arkitekt for forskriftene og alle henvendelser om saken førte til en byråkratisk runddans med unnvikende svar og ansvarsfraskrivelse. Ansvaret er ene og alene hos fiskeriministeren.

Et av problemene var å gjøre stoffet forståelig, også for leserne av en fagavis som Fiskaren. I en tid hvor kystflåten skulle bygges ned gjennom en nyinnført strukturering og driftsordning, skulle vi belyse at en flåtegruppe var blitt fordoblet i antall som følge av lukkingen i fisket. Vi løste det gjennom bruk av grafikk og belysning av enkeltsaker.

Jeg fikk anledning til å gå ut av det vanlige nyhets- og reportasjearbeidet om lag en uke for kun å fordype meg i dette prosjektet. Problemet var å stoppe, velge ut enkeltsaker og sette fokus. Jo mer man fant ut, dess mer ble trangen etter å finne ut mer.

Det er ikke riktig å si at den ene uka med intens arbeid i prosjektet, alene ledet til reportasjeserien. Prosjektet hadde modnet seg over tid og prosessen med knoppskyting var i ferd med å bli avsluttet.

Jeg vil anslå at det ligger 80-100 timers arbeid til grunn for de fem reportasjene som kom i denne serien i desember 2003 tilknyttet en fast faktaboks. Av praktiske grunner hadde jeg også kontakt med kildene utenom ordinære arbeidstid mens arbeidet pågikk.

Erfaringen er at Fiskeridirektoratet, som utøvende instans, ikke har gjort opplysningene om kvoter og rettigheter lett tilgjengelig. Et "gruppekvotesøk" på direktoratets nettsider er umulig. De ansvarlige i Fiskeridirektoratet er vanskelig å finne og når man når den eller de ansvarlige vil de bagatellisere eller tone ned saken.

Faren med å engasjere seg i en slik sak, er å gå i ei felle fordi alle har til dels store økonomiske interesser som bakgrunn for sine synspunkt. Min erfaring er at man i

utgangspunktet skal ha de enkelte kilders egeninteresse i tankene når man mottar informasjon fra kilder. Dobbelsjekking av opplysninger er påkrevet. En liten glipp, kan rokke ved troverdigheten til hele prosjektarbeidet som kommer på trykk.

I ettertid ser jeg helt klart en fordel om vi hadde vært to journalister som hadde jobbet i fellesskap med prosjektet. På den måten kunne vi lettere både utvekslet og samordnet ideer og gitt hverandre gjensidig inspirasjon i et stoff- og kildeområdet som er vanskelig tilgjengelig.

Utviklingen i saken blir nå behandlet i det ordinære nyhets- og reportasjearbeidet i Fiskaren.

Ålesund, 18. januar 2004

Einar Lindbæk.
Journalist i Fiskaren.